

1. สาระสำคัญของสัญญา

สัญญามีสาระสำคัญดังนี้

1) มีคู่สัญญา สัญญาต้องมีคู่กรณีตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้

2) มีคำเสนอและคำสนองสอดคล้องต้องกัน โดยฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาออกมาในรูปของคำเสนอ และมีอีกฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาออกมาตกลงตามคำเสนอนั้นเป็นคำสนอง โดยที่คำเสนอและคำสนอนั้นต้องตรงกันด้วย เช่น ก. เสนอขายน้ำตาลทรายกระสอบละ 1,500 บาท ข. ต่อรอราคาเป็นกระสอบละ 1,200 บาท เช่นนี้ถือว่าคำเสนอและคำสนอนั้นยังไม่ตรงกัน ไม่เป็นสัญญา

3) มีวัตถุประสงค์ กล่าวคือมีประโยชน์ที่จะได้รับเกิดขึ้นจากสัญญา ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำหรือการงดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เช่น แก้ว แหวน แรงงานคน

2. ลักษณะของคำเสนอและคำสนอง

คำเสนอ เป็นการแสดงเจตนาที่มีไปยังผู้รับการแสดงเจตนา ซึ่งจะต้องเป็นข้อความที่ชัดเจนและแน่นอน และมีความมุ่งหมายว่าเมื่อมีคำสนองแล้ว

สัญญาจะเกิดขึ้น เช่น รถเมล์ที่วิ่งอยู่เป็นประจำเป็นคำเสนอว่าจะรับส่งคน โดยสารตามอัตราค่าโดยสารที่กำหนดไว้ เป็นคำเสนอ

ความผูกพันของคำเสนอ ผู้ให้คำเสนอจะต้องผูกพันอยู่กับคำเสนอนั้น จน -กว่าจะมีการถอนคำเสนอ หรือคำเสนอนั้นจะสิ้นความผูกพันตามกฎหมาย ในเรื่องความผูกพันของคำเสนอ มีข้อพิจารณา ดังนี้

1) เมื่อคำเสนอ มีผลสมบูรณ์แล้ว ถ้าในคำเสนอนั้นกำหนดระยะเวลาให้ ทำคำสนอง ในระหว่างเวลานั้น ผู้ทำคำเสนอจะต้องผูกพันอยู่กับคำเสนอนั้น จะบอกถอนคำเสนอนั้นก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้ไม่ได้ เช่น ก. เสนอขายรถยนต์ ให้แก่ ข. โดยกำหนดระยะเวลาให้ทำคำสนองไว้ ภายในวันที่ 15 มกราคม 2538 ดังนี้ ก. จะถอนคำเสนอก่อนวันที่ 15 มกราคม 2538 ไม่ได้

2) กรณีทำคำเสนอต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง และมีได้กำหนด ระยะเวลาให้ทำคำสนองไว้ ผู้ทำคำเสนอจะถอนคำเสนอในเวลาอันควรคาด หมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนอนั้นไม่ได้ เช่น ก. เสนอขายรถยนต์ให้แก่ ข. ที่อยู่เชียงใหม่โดยทางจดหมายส่งไปทางไปรษณีย์ โดยมีได้บ่งระยะเวลาให้ทำ คำสนอง ดังนี้ ก. จะบอกถอนคำเสนอก่อนเวลาที่ควรคาดหมายว่าจะได้รับคำ บอกกล่าวสนอนไม่ได้ อาจประมาณ 10 วัน

3) กรณีคำเสนอทำแก่บุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า และมีได้กำหนดระยะเวลา ให้ทำคำสนองไว้ เสนอ ณ ที่ใด เวลาใด ก็ย่อมจะสนองรับได้แต่ ณ ที่นั้น เวลา นั้น และวิธีนี้ให้ใช้ตลอดถึงการทำคำเสนอไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งทางโทรศัพท์ ด้วย เช่น ก. เสนอขายรถยนต์ให้ ข. ที่บ้าน ก. โดยมีได้บ่งระยะเวลาให้ทำคำ สอน รุ่งขึ้น ข. มาบ้าน ก. และตอบตกลงซื้อรถยนต์นั้น คำสนองของ ข. ไม่มี ผลผูกพันที่จะให้ ก. ต้องปฏิบัติตาม ถ้า ข. ต้องการซื้อ ข. ต้องตอบรับ ณ สถานที่และเวลาเดียวกับที่ ก. ทำคำเสนอ

คำเสนออันสิ้นความผูกพัน เป็นกรณี queผู้เสนอไม่จำเป็นต้องทำตามข้อเสนอของตนต่อไป มีดังนี้

1) มาตรา 357 "คำเสนอใดเขาบอกปิดไปยังผู้เสนอแล้วก็ดี.... คำเสนอนั้นท่านว่าเป็นอันสิ้นความผูกพันแต่นั้นไป" เช่น ก. เสนอขายรถยนต์ให้ ข. ข. ตอบปฏิเสธไม่ซื้อ

2) มาตรา 357 "คำเสนอใด.... มิได้สนองรับภายในเวลากำหนดดังกล่าวมาในมาตราทั้งสามก่อนนี้ก็ดี คำเสนอนั้นท่านว่าเป็นอันสิ้นความผูกพันแต่นั้นไป" ได้แก่กรณีที่ผู้สนองมิได้ตอบรับภายในกำหนด หรือภายในเวลาอันควรคาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนอง หรือมิได้สนองรับ ณ ที่นั้นและเวลานั้น เช่น ก. เสนอขายรถยนต์ให้ ข. และให้ ข. ตอบภายใน 10 วัน นับแต่วันที่ ก. ส่งคำเสนอ ถ้า ข. ประสงค์จะซื้อ แต่ ข. มิได้ตอบมาภายใน 10 วัน ก. ไม่มีความผูกพันที่จะต้องขายรถยนต์ให้แก่ ข. ต่อไป เป็นต้น

3) มาตรา 359 "ถ้าคำสนองมาถึงล่วงเวลา ท่านให้ถือว่าคำสนอนั้นกลายเป็นคำเสนอขึ้นใหม่

คำสนองอันมีข้อความเพิ่มเติม มีข้อจำกัด หรือมีข้อแก้ไขอย่างอื่นประกอบด้วยนั้น ท่านให้ถือว่าเป็นคำบอกปิดไม่รับ....."

ได้แก่กรณีที่คำสนองมาถึงผู้เสนอล่วงเวลา หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติม เช่น ก. เสนอ ขายรถยนต์ให้ ข. และให้ ข. ตอบภายใน 10 วันนับแต่วันที่ ก. ส่งคำเสนอ ข. ตอบตกลงซื้อหลังจากวันที่ ข. ส่งคำเสนอแล้ว 13 วัน เช่นนี้เรียกว่าเป็นคำสนองล่วงเวลา มีผลให้คำเสนอของ ก. สิ้นความผูกพัน ก. หรือ ข. ตอบตกลงซื้อภายใน 10 วัน แต่คำสนองของ ข. กำหนด ให้ ก. ต้องพ้นสิทธินใหม่ให้เป็นสีแดงก่อน คำเสนอที่สิ้นความผูกพันเช่นกัน

4) มาตรา 360 "บทบัญญัติแห่งมาตรา 169 วรรค 2 นั้น ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหากว่าขัดกับเจตนานับผู้เสนอได้แสดง หรือหากว่าก่อนจะสนองรับ

นั้น คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ" เมื่อทำคำเสนอไปแล้ว แม้ต่อมาผู้เสนอจะตายหรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ทายาทของผู้เสนอหรือผู้อนุบาลนั้นต้องผูกพันกับคำเสนอนั้น คำเสนอยังมีผลสมบูรณ์อยู่ โดยมีข้อยกเว้น 2 กรณีที่คำเสนอในกรณีดังกล่าวจะสิ้นสุดความผูกพัน ดังนี้คือ

(ก) ขัดกับเจตนาอันผู้เสนอได้แสดงไว้ เช่น ก. เสนอขายบ้านให้ ข. โดยระบุไว้ว่า ถ้า ก. ตายหรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถก่อนได้รับคำสนอง ก. จะไม่ขายบ้านหลังนี้ ดังนี้ถ้าก่อนได้รับคำสนอง ก. ตายไป คำเสนอของ ก. สิ้นความผูกพัน

(ข) คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้มาก่อนจะสนองรับว่า ผู้เสนอตายหรือตกเป็นคนที่ไร้ความสามารถ เช่น จากตัวอย่างข้อ ก. ถ้าก่อนที่ ข. จะทำคำสนอง ข. ทราบว่า ก. ตาย ข. ยังทำคำสนองตกลงซื้อส่งไปให้ ก. ดังนี้ คำเสนอของ ก. สิ้นความผูกพัน

คำสนอง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้ให้ความหมายไว้ คือ คำตอบรับทำสัญญาตามคำเสนอ ทำให้เกิดสัญญาขึ้น โดยคำเสนอนั้นจะต้องมุ่งไปยังผู้เสนอโดยเฉพาะ ซึ่งจะเข้ามาเป็นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งของสัญญานั้นเอง

คำสนองมาถึงล่วงหน้า หรือคำสนองล่วงหน้า คือคำสนองที่มีได้ส่งถึงผู้เสนอภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำเสนอ หรือในกรณีที่ผู้เสนอทำคำเสนอต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทางแล้ว ผู้รับคำเสนอมิได้ส่งคำสนองมาภายในระยะเวลาอันควรคาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าวสนอง หรือกรณีทำคำเสนอต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า แล้วบุคคลผู้รับคำเสนอมิได้ตอบสนองในเวลาและสถานที่นั้น คำสนอง ล่วงเวลาดังกล่าวนี้มีผลทำให้คำเสนอสิ้นสุดความผูกพัน

แต่ในกรณีที่คำสนองล่วงเวลานั้นได้ส่งโดยทางการซึ่งตามปกติควรจะมาถึงภายในเวลากำหนดนั้น กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 358 วรรค 1 "ถ้าคำบอกกล่าวสนองมาถึงล่วงเวลา แต่เป็นที่ประจักษ์ว่าคำบอกกล่าวนั้นได้ส่งโดยทางการซึ่งตามปกติควรจะมาถึงภายในเวลากำหนดไซ้ ผู้เสนอต้องบอกกล่าวแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งโดยพลันว่าคำสนอนนั้นมาถึงเนิ่นช้า เว้นแต่จะได้บอกกล่าวเช่นนั้นก่อนแล้ว" กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เสนอที่จะต้องบอกกล่าวแก่ผู้สนองโดยพลันทันทีว่าคำสนอนนั้นมาถึงล่วงเวลา เว้นแต่ผู้เสนอจะได้บอกกล่าวเช่นนั้นมาก่อนแล้ว คำสนอนจึงเป็นคำสนอนล่วงเวลา แต่ถ้าผู้เสนอละเลยไม่บอกกล่าวตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าว กฎหมายให้ถือว่าคำบอกกล่าวสนอนนั้นมิได้ล่วงเวลา (มาตรา 358 วรรค 2) เช่น ก. เสนอขายรถยนต์ให้ ข. คันหนึ่ง โดยแจ้งไปในคำเสนอว่า ถ้า ข. ตกลงซื้อให้ตอบภายในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ เมื่อ ข. ได้รับจดหมาย ได้ตอบตกลงซื้อและส่งจดหมายทางไปรษณีย์ แต่เป็นความผิดพลาดในการจัดส่งทำให้จดหมายของ ข. ส่งไปถึง ก. หลังวันที่ 1 กุมภาพันธ์ แต่จากตราไปรษณีย์ที่ประทับบนซองจดหมายนั้น เป็นที่ประจักษ์ว่าจดหมายของ ข. นั้นได้ส่งไปโดยทางการซึ่งตามปกติควรถึง ก. ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม อันเป็นเวลาภายในกำหนดที่บ่งไว้ในคำเสนอ

ดังนั้น ก. มีหน้าที่ต้องรีบแจ้งไปยัง ข. ทันทีว่าจดหมายของ ข. ไปถึง ก. ช้าเกินกำหนด จึงจะถือว่าจดหมายของ ข. เป็นคำสนอนล่วงเวลา แต่ถ้า ก. มิได้แจ้งให้ ข. ทราบทันทีดังกล่าว ต้องถือว่าคำสนอนของ ข. ไปถึง ก. ภายในกำหนดเวลามิได้เป็นคำสนอนล่วงเวลา ถ้าคำสนอนตรงกับคำเสนอ สัญญาซื้อขายเกิดขึ้นทันที

คำสนองกลายเป็นคำเสนอ

1) มาตรา 359 วรรค 1 "ถ้าคำสนองมาถึงล่วงเวลา ท่านให้ถือว่าคำสนอนั้นกลายเป็นคำเสนอขึ้นใหม่" เช่น ก. เสนอขายแหวนเพชรกับ ข. ให้ตอบภายในวันที่ 13 เมษายน ข. ตอบสนองไปถึง ก. วันที่ 15 เมษายน ดังนี้ คำเสนอของ ข. เป็นคำสนองล่วงเวลา และกลายเป็นคำเสนอขอซื้อแหวนเพชรจาก ก. ใหม่ในตัวด้วย

2) มาตรา 359 วรรค 2 "คำสนองอันมีข้อความเพิ่มเติม มีข้อจำกัด หรือมีข้อแก้ไขอย่างอื่นประกอบด้วยนั้น ท่านให้ถือว่าเป็นคำบอกปิดไม่รับ ทั้งเป็นคำเสนอขึ้นใหม่ด้วยในตัว" เช่น เสนอขอประนีประนอมผ่อนใช้ค่าเสียหายเดือนละ 1,000 บาท มีคำสนองตอบมาว่าต้องผ่อนใช้เดือนละ 1,500 บาท เช่นนี้ คำสนองเป็นคำเสนอขึ้นใหม่

3. คำมั่นจะให้รางวัล

1) คำมั่นจะให้รางวัลแก่ผู้ซึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จ มาตรา 362 "บุคคลออกโฆษณาให้คำมั่นจะให้รางวัลแก่ผู้ซึ่งกระทำการอันใด ท่านว่าจำต้องให้รางวัลแก่บุคคลใด ๆ ผู้ได้กระทำการอันนั้น แม้อันนั้นจะไม่ได้กระทำเพราะเห็นแก่รางวัล" มีลักษณะสำคัญดังนี้คือ ต้องให้คำมั่นโดยการโฆษณา กล่าวคือ เสนอต่อประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป เช่น ประกาศในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และเมื่อผู้ใดกระทำการตามคำมั่นได้สำเร็จ ผู้ให้คำมั่นต้องให้รางวัลแก่บุคคลนั้น โดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะได้กระทำเพราะเห็นแก่รางวัลหรือไม่ เช่น ก. ลงประกาศในหนังสือพิมพ์ว่าผู้ใดเก็บกระเป๋าทองของตนได้

จะให้รางวัล 2,000 บาท ถ้า ข. เก็บได้นำมาคืนให้แก่ ก. ข. มีสิทธิได้รับรางวัล 2,000 บาทตามคำมั่นของ ก.

ผลของคำมั่น เมื่อได้ให้คำมั่นไปแล้ว ผู้ให้คำมั่นจะต้องผูกพันอยู่กับคำมั่นนั้น กรณีที่จะถอนคำมั่นได้ มีดังนี้

- (1) ต้องเป็นเวลาที่ยังไม่มีผู้ใดกระทำการสำเร็จตามที่บ่งไว้ในคำมั่น และ
- (2) คำมั่นนั้นมิได้แสดงไว้ว่าจะไม่ถอน

วิธีการถอนคำมั่น มาตรา 363 ".....เมื่อยังไม่มีใครทำการสำเร็จดังที่บ่งไว้ นั้นอยู่ตราบใด ผู้ให้คำมั่นจะถอนคำมั่นของตนเสียโดยวิธีเดียวกับที่โฆษณา นั้นก็ได้ เว้นแต่จะได้แสดงไว้ในโฆษณานั้นว่าจะไม่ถอน

ถ้าคำมั่นนั้นไม่อาจจะถอนโดยวิธีดังกล่าวมาก่อน จะถอนโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ถ้าเช่นนั้นการถอนจะเป็นอันสมบูรณ์ใช้ได้เพียงเฉพาะต่อบุคคลที่รู้

ถ้าผู้ให้คำมั่นได้กำหนดระยะเวลาให้ด้วยเพื่อทำการอันบ่งนั้นไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ให้คำมั่นนั้นได้ละสิทธิที่จะถอนคำมั่นนั้นเสียแล้ว" โดยทั่วไปถ้าผู้ให้คำมั่นต้องการถอนคำมั่น ต้องกระทำโดยวิธีเดียวกับที่ได้โฆษณาคำมั่นไว้ เช่น ให้คำมั่นไว้ทางหนังสือพิมพ์บ้าน ก็ต้องถอนคำมั่นโดยการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์บ้าน เช่นเดียวกัน แต่ถ้าไม่อาจถอนคำมั่นโดยวิธีเดียวกับที่โฆษณาให้ คำมั่นไว้ จะถอนโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่จะมีผลสมบูรณ์ใช้ได้เพียงเฉพาะบุคคลที่รู้เท่านั้น เช่น โฆษณาคำมั่นทางหนังสือพิมพ์บ้าน แต่หนังสือพิมพ์ดังกล่าวถูกสั่งปิด เช่นนี้ผู้ให้คำมั่นอาจถอนคำมั่นโดยทางหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ได้

อนึ่ง แต่ถ้านำคำมั่นกำหนดระยะเวลาเพื่อทำการอันบ่งไว้ กฎหมายให้ถือว่าผู้ให้คำมั่นได้สละสิทธิที่จะถอนคำมั่นนั้น นั่นคือจะถอนคำมั่นไม่ได้

บุคคลผู้มีสิทธิได้รับรางวัล มาตรา 364 "ถ้าบุคคลหลายคนกระทำการอันบ่งไว้ในโฆษณา ท่านว่าเฉพาะแต่คนที่ทำได้ก่อนใครหมดเท่านั้น มีสิทธิจะได้รับรางวัล

ถ้าบุคคลหลายคนกระทำการอันนั้นได้พร้อมกัน ท่านว่าแต่ละคนมีสิทธิจะได้รับรางวัลเป็นส่วนแบ่งเท่า ๆ กัน แต่ถ้ารางวัลนั้นมีสภาพแบ่งไม่ได้ก็ดี หรือถ้าตามข้อความแห่งคำมั่นนั้น บุคคลแต่คนเดียวจะพึงรับรางวัลก็ดี ท่านให้วินิจฉัยด้วยวิธีจับสลาก

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคทั้งสองข้างต้นนั้น ท่านมิให้ใช้บังคับถ้าในโฆษณานั้นแสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่น"

เมื่อมีบุคคลหลายคนกระทำการอันบ่งไว้ในคำมั่นได้สำเร็จ ถ้านำคำมั่นกำหนดไว้อย่างใด ก็ให้แบ่งรางวัลตามเจตนาที่ได้แสดงไว้ในคำมั่นนั้น แต่ถ้าไม่ได้แสดงเจตนาไว้ กฎหมายได้จัดลำดับผู้มีสิทธิจะได้รับรางวัลไว้ดังนี้

(1) เฉพาะแต่คนที่กระทำสำเร็จก่อนใครหมดเท่านั้นมีสิทธิได้รับรางวัล

(2) ถ้าบุคคลหลายคนนั้นกระทำสำเร็จพร้อมกัน แต่ละคนมีสิทธิจะได้รับรางวัลเป็นส่วนแบ่งเท่า ๆ กัน เว้นแต่

(ก) สภาพรางวัลแบ่งไม่ได้ เช่น เป็นถ้วยรางวัล

(ข) ตามข้อความแห่งคำมั่นนั้น บุคคลแต่เพียงคนเดียวจะพึงได้รับรางวัล

กรณีดังกล่าวให้ใช้วิธีจับสลาก

2) คำมั่นจะให้รางวัลในการประกวดชิงรางวัล มาตรา 365 วรรค 1 " คำมั่นจะให้รางวัลอันมีความประสงค์ในการประกวดชิงรางวัลนั้น จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้กำหนดระยะเวลาไว้ในคำโฆษณาด้วย" มีลักษณะสำคัญดังนี้ คือ กระทำการตามเงื่อนไขในคำมั่นสำเร็จภายในเวลากำหนด และทำได้ดีกว่าผู้ประกวดคนอื่น ๆ" เช่น การประกวดภาพถ่าย

การตัดสินชี้ขาด มาตรา 365 วรรค 2 "การที่จะตัดสินว่าผู้ประกวดคนไหนได้กระทำสำเร็จตามเงื่อนไขในคำมั่นภายในเวลากำหนดหรือไม่ก็ดี หรือตัดสินในระหว่างผู้ประกวด หลายคนนั้นว่าคนไหนดีกว่ากันอย่างไรก็ดี ให้ผู้ชี้ขาดซึ่งได้ระบุชื่อไว้ในโฆษณานั้นเป็นผู้ตัดสิน หรือถ้ามิได้ระบุชื่อผู้ชี้ขาดไว้ ก็ให้ผู้ให้คำมั่นเป็นผู้ตัดสิน คำตัดสินอันนี้ย่อมผูกพันผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยทุกฝ่าย

ถ้าได้คะแนนเท่าเทียมกัน ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 364 วรรค 2 มาใช้บังคับ แล้วแต่กรณี"

ผู้ตัดสินคือ ผู้ซึ่งได้ระบุชื่อไว้ในคำโฆษณา ถ้ามิได้ระบุไว้ ผู้ให้คำมั่นคือผู้ตัดสิน หลักเกณฑ์ในการตัดสิน ผู้ที่จะได้รับรางวัลคือผู้ที่ได้กระทำสำเร็จตามเงื่อนไขภายในกำหนดเวลา และทำได้ดีกว่าผู้ประกวดคนอื่น ๆ กรณีได้คะแนนเท่ากัน ถ้ารางวัลสามารถแบ่งได้ก็ให้แบ่งรางวัลแก่ผู้ประกวดที่ได้คะแนนเท่ากันเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ถ้าสภาพรางวัลแบ่งไม่ได้ หรือตามคำโฆษณากำหนดไว้ว่ารางวัลนั้นจะให้แก่ผู้ชนะการประกวดเพียงคนเดียวก็ต้องใช้วิธีจับสลาก

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่สร้างขึ้นประกวด มาตรา 365 วรรค 4 "การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่สร้างขึ้นประกวดนั้น ผู้ให้คำมั่นจะเรียกให้โอนแก่ตนได้ต่อเมื่อได้ระบุไว้ในโฆษณาว่าจะพึงโอนเช่นนั้น" ดังนั้นโดยทั่วไปกรรมสิทธิ์ใน

ทรัพย์ที่ทำขึ้นประกวดยังเป็นของผู้ประกวด เว้นแต่ผู้ให้ค้ำประกันจะได้ระบุไว้ใน
คำโฆษณา ให้ทรัพย์ที่ทำขึ้นประกวดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้ค้ำประกันก็ได้

4. ผลแห่งสัญญา

1) ผลแห่งสัญญาต่างตอบแทน สัญญาต่างตอบแทนเป็นสัญญาที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญานั้น สัญญาต่างตอบแทน เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์ เป็นต้น ผลแห่งสัญญาต่างตอบแทนมีดังนี้

(1) มาตรา 369 "ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด" เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระพร้อมกันแล้ว ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ยอมชำระหนี้ก็ได้ เช่น ก. ขายรถยนต์ให้แก่ ข. เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ก. เรียกให้ ข. ชำระราคารถยนต์ให้แก่ตน แต่ยังไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ให้ ข. ดังนี้ ข. อาจปฏิเสธไม่ยอมชำระราคาให้ ก. จนกว่า ก. จะส่งมอบรถยนต์ให้แก่ ข. ก็ได้

(2) มาตรา 370 "ถ้าสัญญาต่างตอบแทนมีวัตถุประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินในทรัพย์เฉพาะสิ่ง และทรัพย์นั้นสูญหรือเสียหายไปด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้มิได้ไซ้ ท่านว่าการสูญหรือเสียหายนั้นตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้"

ถ้าไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านให้ใช้บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อน
นี้บังคับแต่เวลาที่ทรัพย์สินนั้นกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามบทบัญญัติแห่งมาตรา
195 วรรค 2 นั้นไป"

ทรัพย์สินคือ สิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สิน หรือสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิ
เป็นทรัพย์สิน เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิอาศัย

ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง คือ ทรัพย์สินที่ได้กำหนดลงไว้แน่นอนแล้วว่าเป็นวัตถุ
แห่งสัญญา ซึ่งจะเอาทรัพย์สินอย่างอื่นมาแทนไม่ได้ เช่น รถยนต์เลขทะเบียนที่ 6
ช. 2011 ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งในขณะทำสัญญายังไม่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง จะกลายเป็น
ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งได้ดังนี้

(1) เมื่อลูกหนี้ได้กระทำการอันตนจะพึงต้องทำเพื่อส่งมอบทรัพย์สิน
นั้นทุกประการแล้ว ได้แก่มีการคัดเลือก ชั่ง ตวง หรือทำการวัดเสียก่อน เพื่อ
กำหนด ทรัพย์สินให้เป็นทีแน่นอน เช่น ซื้อส้มโอ 5 ผล เมื่อแม่ค้าได้เลือกออกมา
5 ผล จากที่กองไว้อยู่ ด้วยความยินยอมของลูกค้า ส้มโอ 5 ผลนั้นก็เป็ทรัพย์สิน
เฉพาะสิ่ง หรือ

(2) เมื่อลูกหนี้ได้เลือกกำหนดทรัพย์สินที่จะส่งมอบด้วยความยินยอม
ของเจ้าหนี้แล้วเช่น ซื้อส้มโอ 5 ผล เมื่อแม่ค้าได้เลือกออกมา 5 ผล จากที่กอง
ไว้อยู่ ด้วยความยินยอมของลูกค้า ส้มโอ 5 ผลนั้นก็เป็ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

การสูญเสียหายตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ หมายความว่า เจ้าหนี้ต้องรับการ
สูญเสียหายนั้น แต่ยังคงต้องชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้อยู่ โดยที่เจ้าหนี้จะไม่ได้รับ
การชำระหนี้ตอบแทนจากลูกหนี้เลย

ดังนั้น ถ้าสัญญาต่างตอบแทนมีวัตถุที่ประสงค์เป็นการก่อให้เกิดหรือ
โอนทรัพย์สินในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และทรัพย์สินนั้นสูญเสียหายไปโดยไม่ใช่ความ
ผิดของลูกหนี้ การสูญเสียหายนั้นตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 728/2492 ทำสัญญาซื้อขายน้ำตาลซึ่งส่วนหนึ่ง ได้ใส่กระสอบไว้แล้ว ณ ที่ซึ่งซื้อขายกัน ไม่มีน้ำตาลอื่นปะปน และไม่ต้องชั่งตวง วัด กันอีก ผู้ซื้อได้ชำระราคาน้ำตาลนั้นเสร็จแล้ว แม้ผู้ซื้อฝากผู้ขายเก็บไว้ ณ ที่เดิม ก็ถือว่ากรรมสิทธิ์ตกเป็นของผู้ซื้อแล้ว เมื่อทางราชการบังคับซื้อน้ำตาลส่วนนั้นไปจากผู้ขาย ไม่ใช่กรณีที่จะโทษผู้ขายได้ ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่ต้องคืนราคาน้ำตาลให้แก่ผู้ซื้อ

(3) มาตรา 371 "บทบัญญัติที่กล่าวมาในมาตราก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าเป็นสัญญาต่างตอบแทนมีเงื่อนไขบังคับก่อนและทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้นสูญหรือทำลายลงในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ

ถ้าทรัพย์สินนั้นเสียหายเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้มิได้ และเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้โดยลดส่วนอันตนจะต้องชำระหนี้ตอบแทนนั้นลงหรือเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ แล้วแต่จะเลือก แต่ในกรณีที่ต้นเหตุเสียหายเกิดเพราะฝ่ายลูกหนี้นั้น ท่านว่าหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนไม่"

สัญญาต่างตอบแทนที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน หมายถึง สัญญาจะมีผลตามกฎหมายเมื่อเงื่อนไขที่นำมากำหนดในสัญญานั้นสำเร็จลง ดังนั้น สัญญาต่างตอบแทนที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน และทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้นสูญหรือถูกทำลายลงในระหว่างที่เงื่อนไขยังไม่สำเร็จ การสูญเสียหายนั้นไม่ตกเป็นพัวแก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ไม่ต้องรับความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ก. ตกลงซื้อรถยนต์จาก ข. โดยกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนไว้ ในระหว่างเงื่อนไขยังไม่สำเร็จ รถยนต์ถูกไฟไหม้เสียหายหมดทั้งคันโดยไม่ใช้ความผิดของ ข. ลูกหนี้ ดังนี้ ข. ย่อมไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ ก. ได้ ก. จึงไม่ต้องชำระหนี้ตอบแทนให้แก่ ข.

ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเสียหายโดยโทษเจ้าหนี้มิได้ และเมื่อเงื่อนไขสำเร็จแล้ว ถ้าทรัพย์สินนั้นเสียหายบางส่วน เจ้าหนี้มีสิทธิเลือกปฏิบัติได้ดังนี้คือ

เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยลดส่วนอันเจ้าหนี้จะต้องชำระตอบแทนลง หรือเลิกสัญญาหนี้เลยก็ได้ เช่น ก. ตกลงซื้อรถยนต์จาก ข. โดยกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนไว้ ก่อนเงื่อนไขสำเร็จ ก. อาจให้ ข. ลดราคาลงตามส่วนที่เสียหาย หรือจะบอกเลิกสัญญาเลยก็ได้ แต่ถ้าทรัพย์สินเสียหายโดยโทษลูกหนี้ได้ นอกจากเจ้าหนีหมีสิทธิเลือกปฏิบัติได้กรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวแล้ว ยังเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้อีกด้วย

(4) มาตรา 372 "นอกจากกรณีทีกล่าวไว้ในสองมาตราก่อน ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าลูกหนี้หามีสิทธิจะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่

ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้ก็หาเสียสิทธิที่จะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่ แต่ว่าลูกหนี้ได้อะไรไว้เพราะการปลดหนี้ก็ดี หรือใช้คุณสมบัติความสามารถของตนเป็นประการอื่นเป็นเหตุให้ได้อะไรมา หรือแก่งละเลยเสียไม่ชวนชวยเอาอะไรที่สามารถจะทำได้ก็ดี มากน้อยเท่าไร จะต้องเอามาหักกับจำนวนอันตนจะได้รับชำระหนี้ตอบแทน วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีทีการชำระหนี้อันฝ่ายหนึ่งยังค้างชำระอยู่นั้นตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งฝ่ายนั้นมิต้องรับผิดชอบ ในเวลาเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งผิดนัดไม่รับชำระหนี้"

ในกรณีทีเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีวัตถุประสงค์ประสงค์เป็นการกระทำหรืองดเว้น การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ มีเกณฑ์ในการ พิจารณาถึงผลแห่งสัญญาดังนี้

(ก) ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษฝ่ายใดไม่ได้ ลูกหนี้หามีสิทธิจะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่ เช่น ก. เช่าตึก

แถวของ ข. ชำระค่าเช่าล่วงหน้า 2 ปี เข้าได้ 3 เดือน ไฟไหม้ตึกแถวที่เช่า ข.
ต้องคืนค่าเช่าส่วนที่เกิน

(ข) ถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอัน
จะโทษเจ้าหนี้ได้ ลูกหนี้หาเสียสิทธิที่จะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่ เป็นกรณีที่ลูก
หนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ แต่เจ้าหนี้ยังคงมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้
เช่น ก. จ้าง ข. สร้างบ้านให้หลังหนึ่ง ข. สร้างบ้านได้บางส่วน ก. มาตรวจ
งานด้วยความประมาทเลินเล่อ ก. ทำให้บ้านไฟไหม้เสียหายหมด ข. จึงไม่
สามารถสร้างบ้านให้เสร็จตามสัญญาได้ เช่นนี้ เป็นกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็น
พ้นวิสัยเพราะเหตุอันโทษเจ้าหนี้ได้ ข. ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ และยังมี
สิทธิได้รับค่าจ้างจาก ก. เจ้าหนี้เต็มจำนวนตามสัญญา

(ค) ถ้าลูกหนี้ได้อะไรไว้เพราะปลดหนี้ก็ดี หรือใช้คุณวุฒิความ
สามารถของตนเป็นประการอื่นเป็นเหตุให้ได้อะไรมา หรือแกล้งละเลยเสียไม่
ชวนขวยเอาอะไรที่สามารถจะทำได้มากน้อยเท่าไร จะต้องเอามาหักกับจำนวน
อันตนจะได้รับชำระหนี้ตอบแทน เช่น จากตัวอย่างเดิม ในระหว่างที่ ข. ไม่ได้
สร้างบ้านให้ ก. นั้น ค. จ้าง ข. ให้ไปสร้างบ้านให้ ได้ค่าจ้างมาจำนวนหนึ่ง ดัง
นี้ต้องนำมาหักกับค่าจ้างที่ ข. จะได้รับจาก ก. ด้วย เป็นต้น

(5) มาตรา 373 "ความตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้
ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อถ้อยฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตน
นั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ" เป็นการตกลงว่าลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ลูกหนี้ไม่
ชำระหนี้โดยมีเจตนาทุจริต หรือยกเว้นในกรณีที่การชำระหนี้ นั้นก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่เจ้าหนี้โดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของลูกหนี้ ความตกลง
ดังกล่าวตกเป็นโมฆะ เช่น ก. ชื้อรถยนต์คันหนึ่งจาก ข. โดยตกลงกันไว้ล่วงหน้า
หน้าว่า ถึงแม้ ข. ไม่ส่งมอบรถยนต์ หรือรถยนต์นั้นชำรุดบกพร่องไปเพราะ

ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ ข. ข. ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ข้อตกลงดังนี้ทำให้สัญญาซื้อขายระหว่าง ก. และ ข. ตกเป็นโมฆะ

2) สัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก มาตรา 374 "ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกไว้ ท่านว่าบุคคลภายนอกมีสิทธิจะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้โดยตรงได้"

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น สิทธิของบุคคลภายนอกย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น" ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากสัญญา ที่เกิดขึ้นนั้นมีคู่สัญญานั้นแต่อย่างไร แต่เป็นบุคคลภายนอก เช่น บุตรของคู่สัญญา บุคคลภายนอกอาจยังไม่มีตัวตนก็ได้ เช่น บุตรที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า เป็นผู้รับประโยชน์จากสัญญา ประกันชีวิตได้ และสิทธิของบุคคลภายนอกเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น

ผลของสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก

(1) บุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้ได้โดยตรง

(2) เมื่อบุคคลภายนอกได้แสดงเจตนาว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้นเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แล้ว คู่สัญญาจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้นในภายหลังไม่ได้ (มาตรา 375)

(3) ข้อต่อสู้อันเกิดแต่มูลสัญญา ได้แก่ข้อต่อสู้ว่าสัญญานั้นไม่สมบูรณ์ เช่น ผู้ทำสัญญาเป็นผู้ไร้ความสามารถ วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย ลูกหนี้อาจจะยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากสัญญานั้นได้ (มาตรา 376)

5. มัดจำและเบี้ยปรับ

1) มัดจำ มาตรา 377 "เมื่อเจ้าทำสัญญา ถ้าได้ให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ ท่านให้ถือว่ากรณีที่ให้มัดจำนั้นยอมเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญานั้นได้ทำกันขึ้นแล้ว อนึ่ง มัดจำนี้ยอมเป็นประกันการที่จะปฏิบัติตามสัญญานั้นด้วย"

มัดจำ คือ เงินหรือสิ่งอื่นใดที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเมื่อเจ้าทำสัญญา เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญาได้ทำกันขึ้นแล้ว และเป็นประกันการที่จะปฏิบัติตามสัญญานั้นด้วย เช่น ก. ทำสัญญาซื้อรถยนต์จาก ข. 200,000 บาท แต่ขณะนั้น ก. ยังไม่มีเงินพอ ก. จึงให้เงิน ข. ไว้ 1,000 บาท เงินนี้เรียกว่ามัดจำ

ผลของมัดจำ มัดจำนั้นถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ท่านให้เป็นไปดังกล่าวต่อไปนี้ คือ (มาตรา 378)

(1) ให้ส่งคืนหรือจัดเอามัดจำนั้นเป็นการใช้เงินบางส่วนในเมื่อชำระหนี้ เช่น จ้างตัดกางเกง วางมัดจำไว้เป็นเงิน 100 บาท เมื่อมารับกางเกงนั้น ให้ถือว่าเงินมัดจำ 100 บาทนั้นเป็นค่าจ้างตัดกางเกงบางส่วนด้วย

(2) ให้ริบ ถ้าฝ่ายที่วางมัดจำละเลยไม่ชำระหนี้ หรือการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่ง ซึ่งฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบ หรือถ้ามีการเลิกสัญญาเพราะความผิดของฝ่ายนั้น เช่นตกลงซื้อตู้เย็นในงานแสดงสินค้า โดยวางมัดจำไว้ 500 บาท เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ ฝ่ายที่วางมัดจำละเลยไม่ไปตามสัญญา บริษัทขายตู้เย็นริบมัดจำนั้นได้

(3) ให้ส่งคืนถ้าฝ่ายที่รับมัดจำละเลยไม่ชำระหนี้ หรือการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งฝ่ายนี้ต้องรับผิดชอบ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1461/2524 โจทก์ได้วางเงินค้ำประกันในการเข้าทำงานกับจำเลยไว้ด้วย โดยในสัญญาจ้างตกลงกันว่า จำเลยจะคืนเงินค้ำประกันเมื่อโจทก์

ทำงานครบ 6 เดือน และลาออกโดยบอกกล่าวล่วงหน้า 7 วัน แต่จำเลยไม่จ่ายค่าจ้างให้ตรงตามเวลาที่ตกลงกันได้ โจทก์จึงลาออกก่อนครบ 6 เดือน และโดยมิได้บอกกล่าวล่วงหน้า 7 วัน กรณีนี้จำเลยมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินเดือนให้แก่โจทก์ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้ การที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงทั้งที่โจทก์ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้แก่จำเลยตามสัญญาแล้ว ย่อมถือได้ว่าจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา จึงจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญา โดยริบเงินค่าประกันของโจทก์ไว้หาได้ไม่ต้องคืนให้แก่โจทก์

2) **เบี้ยปรับ** คือ การที่ลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องสมควร ลูกหนี้รับจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งหรือชำระหนี้เป็นอย่างอื่นเป็นค่าทดแทนความเสียหายนั้นให้แก่เจ้าหนี้

มาตรา 379 "ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้รับเบี้ยปรับ ถ้าการ ชำระหนี้อันจะพึงทำนั้นได้แก่งวดเว้นการอันใดอันหนึ่ง หากทำการอันนั้นฝ่าฝืนมูลหนี้เมื่อใด ก็ให้รับเบี้ยปรับเมื่อนั้น"

มาตรา 382 "ถ้าสัญญาว่าจะทำการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นให้เป็นเบี้ยปรับไม่ใช้ใช้เป็นจำนวนเงินไซ้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 379 ถึง 381 มาใช้บังคับ แต่ถ้าเจ้าหนี้เรียกเอาเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็เป็นอันขาดไป"

จากมาตรา 379 และมาตรา 382 เบี้ยปรับนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าลูกหนี้ต้องส่งมอบให้ไว้แก่เจ้าหนี้ คู่สัญญาเพียงแต่ทำความตกลงกำหนดเบี้ย

ปรับกันไว้ในสัญญาเท่านั้นก็ได้ เช่น จ้างให้สร้างบ้านให้กำหนดแล้วเสร็จภายใน 6 เดือน ถ้าไม่เสร็จต้องเสียเบี้ยปรับวันละ 1,000 บาท เป็นต้น

ผลของการกำหนดเบี้ยปรับ

(1) เจ้าหนี้รับเบี้ยปรับได้เมื่อใด จากมาตรา 379 นั้น ถ้าวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็น การกระทำหรือการโอนกรรมสิทธิ์ส่งมอบทรัพย์สิน เจ้าหนี้รับเบี้ยปรับได้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เช่น ตกลงสร้างบ้านให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน ถ้าครบกำหนดแล้วสร้างไม่เสร็จ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิรับเบี้ยปรับได้ทันที ถ้าวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็น การงดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อลูกหนี้กระทำการอันฝ่าฝืนมูลหนี้ นั้น เจ้าหนี้รับเบี้ยปรับได้ เช่น ก. จ้าง ข. มาทำงานในร้านซ่อมโทรทัศน์พร้อม สอนให้ซ่อมได้ด้วย โดยมีข้อสัญญาว่า เมื่อ ข. ออกจากร้าน ก. ไปแล้ว ห้าม ข. เปิดร้านแข่งขันกับ ก. ในบริเวณใกล้เคียงกัน ถ้า ข. ฝ่าฝืนต้องเสียเบี้ยปรับให้ ก. เป็นเงิน 100,000 บาท หากวันใด ข. ตั้งร้านแข่งกับ ก. ในบริเวณใกล้เคียง กัน ก. รับเบี้ยปรับได้เมื่อนั้น

(2) เจ้าหนี้รับเบี้ยปรับได้เพียงใด ถ้าลูกหนี้ได้สัญญาไว้ว่าจะให้เบี้ยปรับเมื่อคนไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถจะเรียกเอาเบี้ยปรับแทนการชำระหนี้ได้ และในกรณีที่เสียหายมากกว่าเบี้ยปรับ เจ้าหนี้สามารถพิสูจน์ความเสียหายนั้น เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้อีกด้วย แต่ถ้าเจ้าหนี้เรียกเบี้ยปรับแทนการชำระหนี้แล้ว สิทธิที่จะเรียกให้ชำระหนี้จะหมดไป (มาตรา 380) เช่น ก. ขายรถยนต์ ให้ ข. คันหนึ่ง กำหนดส่งมอบในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ โดยมีข้อตกลงว่า ถ้า ก. ไม่ส่งมอบรถยนต์ภายในกำหนด ก. ต้องเสียเบี้ยปรับให้แก่ ข. เป็นเงิน 10,000 บาท ปรากฏว่า ก. ไม่ส่งมอบรถยนต์ให้ ข. ดังนี้ ข. มีสิทธิรับหรือเรียกเบี้ยปรับ จาก ก. ได้ เมื่อ ข. เรียกเบี้ยปรับแล้ว ข. ก็หมดสิทธิเรียกให้ ก. ส่งมอบรถยนต์ แก่ตนอีก

ถ้าลูกหนี้ได้สัญญาไว้ว่าจะให้เบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้อง สมควร เช่นว่าไม่ชำระหนี้ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้เป็นต้น เจ้าหนี้สามารถเรียก ให้ลูกหนี้ชำระหนี้และริบหรือเรียกเบี้ยปรับได้อีกด้วย และยังสามารถเรียกค่าเสียหายได้ด้วย โดยถือว่าเบี้ยปรับอันจะพึงริบนั้นเป็นจำนวนน้อยที่สุดแห่งค่าเสียหาย ถ้าเจ้าหนี้อยอมรับชำระหนี้แล้ว จะเรียกเอาเบี้ยปรับได้ต่อเมื่อได้บอก สงวนสิทธิไว้เช่นนั้นในเวลารับชำระหนี้ (มาตรา 381) เช่น ก. จ้าง ข. สร้าง ถนน กำหนดแล้วเสร็จภายใน 6 เดือน มีข้อตกลงว่าถ้า ข. สร้างเสร็จไม่ทันตาม กำหนดเวลา ต้องเสียค่าปรับวันละ 1,000 บาท ครั้นครบกำหนดตามสัญญาแล้ว ข. ยังสร้างไม่เสร็จ ดังนี้ ก. มีสิทธิฟ้องร้องให้ ข. สร้างถนนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และมีสิทธิริบเบี้ยปรับได้อีกด้วยจนกว่า ข. จะสร้างเสร็จ หลังจากครบกำหนด 15 วัน ข. จึงสร้างเสร็จ ถ้า ก. ยอมรับมอบถนนไว้ ก. จะเรียกเอาเบี้ยปรับเพื่อ การที่ ข. ส่งล่าช้าได้ต่อเมื่อ ก. ได้บอกกล่าวไว้ในขณะรับมอบถนนว่า ก. ยัง สงวนสิทธิที่จะเรียกเอาเบี้ยปรับอันจะพึงริบเพื่อการไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้อง สมควร

(3) ถ้าเบี้ยปรับที่ริบนั้นสูงเกินส่วน กฎหมายให้อำนาจศาลเป็นผู้ใช้ดุล พินิจลดเบี้ยปรับลงได้ โดยศาลจะลดลงได้เพียงเพื่อให้เบี้ยปรับนั้นเป็นจำนวน พอสมควร จำนวนพอสมควรนั้นต้องพิเคราะห์ทั้งทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน ค่าเสียหายในทางจิตใจหรือเกียรติยศชื่อเสียงของฝ่ายที่จะได้รับเบี้ยปรับด้วย (มาตรา 383)

(4) มาตรา 384 "ถ้าการชำระหนี้ตามที่สัญญาไว้ในวันไม่สมบูรณ์ การที่ ตกลงกันด้วยข้อเบี้ยปรับในการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นก็ย่อมไม่สมบูรณ์ด้วยกัน แม้ถึงคู่กรณีจะรู้ว่าข้อสัญญานั้นไม่สมบูรณ์" เช่น ก. จ้าง ข. ให้ไปตีหัว ค. ตกลงค่าจ้าง 10,000 บาท โดยตกลงว่าถ้า ข. ไม่ตีหัว ค. ข. ต้องเสียค่าปรับให้ ก. 5,000 บาท สิ้นจ้างนี้ตกเป็นโมฆะ ข้อกำหนดเบี้ยปรับก็ตกเป็นโมฆะด้วย

(5) หน้าที่นำสืบเมื่อลูกหนี้ได้แย้งการริบเบียปรับ (มาตรา 385) ลูกหนี้จะต้องพิสูจน์ว่าได้ชำระหนี้แล้ว เช่น ก. ทำสัญญาขายข้าวสารให้ ข. เดือนละ 100 กระสอบ มี กำหนด 1 ปี โดยมีข้อตกลงว่าถ้า ก. ส่งมอบข้าวสารให้แก่ ข. เดือนละไม่ถึง 100 กระสอบ ก. ต้องเสียค่าปรับให้ ข. 10,000 บาท ต่อมา ข. เรียกให้ ก. ชำระเบียปรับโดยอ้างว่า ข. ส่งมอบ ข้าวสารไม่ครบตามสัญญา เช่นนี้กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ ก. ในการนำสืบข้อเท็จจริง พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้ส่งมอบข้าวสารครบถ้วนตามสัญญาแล้ว

แต่ถ้าการชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นการงดเว้นการอันใดอันหนึ่ง มิใช่ การส่ง มอบหรือการกระทำอันใดอันหนึ่ง หน้าที่ในการนำสืบว่าลูกหนี้ได้ ผ่าฝืนสัญญาข้อห้ามจะตกแก่ฝ่ายเจ้าหนี้ เช่น ก. จ้าง ข. ทำงานในร้านซ่อมโทรทัศน์ โดยมีข้อสัญญาว่าเมื่อ ข. ออกจากร้านของ ก. ไปแล้ว ภายใน 3 ปี ห้ามมิ ให้ ข. เปิดร้านซ่อมโทรทัศน์ในบริเวณใกล้เคียงกัน มิฉะนั้น ข. ต้องเสียค่าปรับ ให้แก่ ก. เป็นเงิน 100,000 บาท ต่อมา ก. เรียกเบียปรับจาก ข. โดยอ้างว่า ข. เปิดร้านแข่งกับตนอันเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดห้ามตามสัญญา ถ้า ข. โต้แย้งการ เรียกเบียปรับ ดังกล่าว ก. เจ้าหนี้ต้องนำสืบข้อเท็จจริงพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ข. ได้ฝ่าฝืนข้อสัญญา

6. เลิกสัญญา

การเลิกสัญญา หมายถึง การแสดงเจตนาเพิกถอนความผูกพันต่อกันตามกฎหมายทั้งหมดที่เกิดจากสัญญา อันมีผลทำให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะเดิม

มาตรา 386 วรรค 1 "ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ดังนั้นสิทธิในการเลิกสัญญาอาจเกิดขึ้นโดย

1) ข้อสัญญาที่คู่สัญญากำหนดไว้แต่แรกที่ทำสัญญากันว่ามีการใดที่คู่สัญญาฝ่ายใดจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ เช่น ก. ทำสัญญาจ้าง ข. โดยมีข้อกำหนดว่า ถ้า ก. ไม่ต้องการทำสัญญาต่อไป ก. บอกเลิกสัญญาได้

2) โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) มาตรา 387 "ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควรแล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระยษะเวลานั้นก็ได้ ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้ อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้" เป็นกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องบอกกล่าวให้ชำระหนี้ก่อน โดยต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ด้วย ถ้าอีกฝ่ายไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว อีกฝ่ายจึงจะเลิกสัญญาได้ เช่น ทำสัญญาซื้อขายเรือกัน กำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาภายใน 3 เดือน เมื่อครบกำหนด ผู้ซื้อยังไม่ชำระ ผู้ขายจะต้องบอกกล่าวเตือนให้ผู้ซื้อชำระราคาภายในระยะเวลาพอสมควรที่กำหนดให้เสียก่อน ถ้าผู้ซื้อยังไม่ชำระราคาภายในกำหนดเวลา ดังกล่าว ผู้ขายบอกเลิกสัญญาได้

(ข) มาตรา 388 "ถ้าวัตถุที่ประสงค์แห่งสัญญานั้นว่าโดยสภาพหรือโดยเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงไว้ จะเป็นผลสำเร็จได้ก็แต่ด้วยการชำระหนี้ ณ เวลาใด กำหนดก็ดี หรือภายในระยะเวลาอันใดอันหนึ่งซึ่งกำหนดไว้ก็ดี และกำหนดเวลาหรือระยษะเวลานั้นได้ล่วงพ้นไปโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้ มีพักต้องบอกกล่าวตั้งว่าไว้ในมาตราก่อนนั้นเลย" เช่น จ้างตัดชุดเจ้าสาวเพื่อใช้ในพิธีการแต่งงานวันที่ 14

กฎหมายนี้ แต่ปรากฏว่าตัดเสร็จวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ดังนี้ ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญาได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าว

(ค) มาตรา 389 "ถ้าการชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนกลายเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษลูกหนี้ได้ไซ้ เจ้าหนี้จะเลิกสัญญานั้นเสียก็ได้" เช่น ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์ ผู้ขายไม่สามารถส่งมอบรถยนต์ให้ผู้ซื้อได้เพราะรถยนต์ถูกไฟไหม้ เสียหายหมดทั้งคันเพราะความประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ผู้ซื้อบอกเลิกสัญญาได้

วิธีเลิกสัญญา มี 2 กรณี ดังนี้

1) กรณีคู่สัญญาเป็นบุคคลคนเดียว ผู้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาสามารถบอกเลิกสัญญาได้โดยการแสดงเจตนาแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และเมื่อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาแล้วจะถอนไม่ได้ (มาตรา 386)

2) กรณีคู่สัญญาเป็นบุคคลหลายคน มาตรา 390 "ถ้าในสัญญาใดคู่สัญญาเป็นบุคคลหลายคนด้วยกันอยู่ข้างหนึ่งหรืออีกข้างหนึ่ง ท่านว่าจะใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ก็ต่อเมื่อบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดรวมกันใช้ ทั้งใช้ต่อบุคคลเหล่านั้นรวมหมดทุกคนด้วย ถ้าสิทธิเลิกสัญญาอันมีแก่บุคคลคนหนึ่งในจำพวกที่มีสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว สิทธิเลิกสัญญาอันมีแก่คนอื่น ๆ ก็ย่อมระงับสิ้นไปด้วย"

ในสัญญารายหนึ่งมีเจ้าหนี้หลายคน เมื่อมีเหตุที่จะเลิกสัญญาได้ หากเจ้าหนี้จะเลิกสัญญา เจ้าหนี้ทุกคนต้องใช้สิทธิเลิกสัญญารวมกัน ถ้ากรณีมีลูกหนี้หลายคนด้วยกัน หากเจ้าหนี้จะเลิกสัญญา เจ้าหนี้ต้องใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาต่อลูกหนี้ทุกคนรวมกัน และถ้ามีเหตุอันทำให้สิทธิเลิกสัญญาสำหรับเจ้าหนี้บางคนระงับไป สิทธิเลิกสัญญาอันมีแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ก็ย่อมระงับสิ้นไปด้วย เช่น ก. จ. และ ค. ทำสัญญาเช่าบ้านกับผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าได้บอกเลิกสัญญาเช่าไปยัง ก.

ผู้เดียว ดังนั้นสัญญาเช่าที่มีอยู่กับ ข. และ ค. ซึ่งมีได้ถูกบอกเลิกยังคงใช้ได้ต่อไป

สิทธิเลิกสัญญาฉบับ ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

1) ผู้มีสิทธิเลิกสัญญาสามารถใช้สิทธิภายในกำหนดเวลา หรือถ้ามิได้กำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเลิกสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายที่มีสิทธิเลิกสัญญานั้นแถลงให้ทราบภายในระยะเวลานั้นก็ได้ว่าจะเลิกสัญญาหรือไม่ ถ้ามิได้รับคำบอกกล่าวเลิกสัญญาภายในระยะเวลานั้น สิทธิเลิกสัญญาก็เป็นอันระงับสิ้นไป (มาตรา 393) เช่น ก. เป็นฝ่ายมีสิทธิเลิกสัญญา แต่ ก. ยังไม่บอกเลิก ข. ซึ่งเป็นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจึงได้บอกกล่าวไปยัง ก. ว่าถ้าต้องการจะเลิกสัญญาให้บอกเลิกสัญญาภายใน 5 วัน ถ้า ก. ไม่บอกเลิกภายใน 5 วัน สิทธิของ ก. ย่อมหมดไป

2) มาตรา 394 "ถ้าทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญานั้นบุบสลายไปในส่วนสำคัญเพราะการกระทำ หรือเพราะความผิดของบุคคลผู้มีสิทธิเลิกสัญญาก็ดี หรือบุคคลนั้นได้ทำให้การคืนทรัพย์สินกลายเป็นพันวิสัยก็ดี เปลี่ยนแปลงทรัพย์สินนั้นให้ผิดแผกไปเป็นอย่างอื่นด้วยประกอบขึ้นหรือตัดแปลงก็ดี ท่านว่าสิทธิเลิกสัญญานั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป

แต่ถ้าทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาได้สูญหายหรือบุบสลายไปโดยปราศจากการกระทำหรือความผิดของบุคคลผู้มีสิทธิเลิกสัญญาไซ้ สิทธิเลิกสัญญานั้นก็หาระงับสิ้นไปไม่"

เช่น ก. ซื้อรถยนต์จาก ข. โดยตกลงกันว่า ถ้า ก. ได้ทดลองใช้ 10 วันแล้ว ก. ไม่พอใจ ก. เลิกสัญญาได้ ปรากฏว่าในระยะเวลา 10 วันนั้น ด้วยความประมาทเลินเล่อของ ก. ทำให้รถยนต์คันนั้นได้รับความเสียหาย สิทธิในการ

บอกเลิกสัญญาของ ก. หหมดไป แต่ถ้า ข. เป็นผู้ทำให้รถยนต์คันนั้นเสียหาย
สิทธิในการบอกเลิกสัญญาของ ก. ยังคงมีอยู่

ผลแห่งการเลิกสัญญา

1) เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่าย
จำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม แต่ทั้งนี้จะให้เป็นที
เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกหาได้ไม่ (มาตรา 391 วรรค 1)

2) กรณีใช้คืนเงิน ให้บวกดอกเบี้ยเข้าด้วย คิดตั้งแต่วันที่ได้รับไว้ ใน
กรณีที่มีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี

3) กรณีเป็นการงานอันได้กระทำให้และเป็นการยอมให้ใช้ทรัพย์สิน
การที่จะชดใช้คืน ท่านให้ทำได้ด้วยใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ หรือถ้าใน
สัญญามีกำหนดว่าให้ใช้เงินตอบแทนก็ให้ใช้ตามนั้น (มาตรา 391 วรรค 3)

เช่น ก. จ้าง ข. สร้างบ้าน กำหนดค่าจ้าง 100,000 บาท ต่อมามีการเลิก
สัญญา ข. ต้องคืนเงินค่าจ้างพร้อมดอกเบี้ยให้ ก. แต่ถ้า ข. ได้ทำการสร้างบ้าน
ไปบางส่วน ติราคาได้ 50,000 บาท ก. ก็ต้องชดใช้คืนการงานที่ ข. ได้กระทำ
ให้แก่ตน คิดตามควรค่าแห่งการงานนั้นเป็นเงิน 50,000 บาท.

๕๕๕